

MLADEN OBAD ŠČITAROCI

PROSTORNE ČAROLIJE

IVAN ŠIMUNOVIĆ

SPATIAL MAGIC

IVAN ŠIMUNOVIĆ

In his book *Spatial Magic*, Ivan Šimunović, professor emeritus, raises a number of major and vital issues that provide a powerful stimulus for a professional interdisciplinary debate in the area of urbanism, physical planning, economic theory of space development, regionalism, and ecology. The title of the book highlights the author's fascination with "nature as the prime architectural ambience able to resist the challenges of times and peoples including all the good and bad scenarios and has nevertheless remained a desirable place to live for thousands of years". Three themes are dominant in the book: identity of the city, metropolitanization and a spatial framework that defines us. The main impetus for a reflection on space is Split which has grown out of the Diocletian's palace. Although the author's ideas are not new, they are still topical today. Thus the theme of "a regional city" or "a city in the region" promoted by Ivan Šimunović in the 1980s, still proves fresh and applicable today.

Naklada Boskovic
Split, 2018.

Str. 288, literatura
[24/17 cm]

Recenzenti: Maja Fredotović i Zoran Radman

ISBN 978-953-263-410-5

U konferencijskoj je dvorani Hrvatske gospodarske komore u Zagrebu 11. svibnja 2018. godine održano predstavljanje knjige *Prostorne čarolije* prof. dr.sc. Ivana Šimunovića, *professor emeritus* Sveučilišta u Splitu.

Kao diplomirani ekonomist na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1965.) bavio se ekonomskom teorijom razvitka, planiranjem, regionalizmom, ekologijom i urbanizmom. Magistrirao je (1975.) i doktorirao (1984.) na tim srodnim područjima. Objavio je više od 80 znanstvenih radova, osam knjiga i veći broj knjiga u suautorstvu. Suradivao je s brojnim institucijama na projektima u Hrvatskoj i inozemstvu na temama njegovih specijalizacija, koje su pokrivala područja urbanizma, ekonomije obalnih područja i regionalizma. Predavao je na Ekonomskom fakultetu u Splitu, na Arhitektonskom fakultetu u Splitu, na posljediplomskim studijima Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – „Urbanizam i prostorno planiranje” u Zagrebu i „Graditeljsko naslijeđe” u Splitu, te na međunarodnom posljediplomskom studiju za upravljanje obalnim zonama u Splitu, Veneciji i Sevilli.

Prostorne čarolije, najnovija knjiga profesora emeritusa Ivana Šimunovića, vraća čitatelja u kasne 1970-e i rane 1980-e godine, kada su se urbanizam i prostorno planiranje uzavali u našem društvu, kada se prepoznajala njihova važnost u očuvanju i unaprjeđenju prostora, gradova i krajolika. Na taj i takav urbanizam i prostorno planiranje podsjeća

me knjiga *Prostorne čarolije*. Bio sam tada, kasnih sedamdesetih i ranih osamdesetih godina, još student i mladi diplomirani inženjer arhitekture s početcima rada u Zavodu za urbanizam i na Katedri za urbanizam Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tada sam posredno upoznao i profesora Šimunovića koji je držao predavanja na poslijediplomskom studiju „Urbanizam i prostorno planiranje”. Ovaj je studij počeo 1969. godine, a utemeljili su ga profesori Katedre za urbanizam – Dragan Boltar, Ante Marinović-Uzelac i Bruno Milić.

Bio je to studij „Urbanizam i prostorno planiranje” u kojem je i sam autor knjige aktivno pridonosio unaprjeđenju i uvođenju novih prostornoplanerskih metoda, s osobitim doprinosom u području prostorne ekonomije. Nažalost, nema mladih stručnjaka koji svoj stručni i znanstveni interes usmjeravaju prema prostornoj ekonomiji. Ona nam je danas važna, možda i važnija negoli prije. Danas nema više, ili je sve manje, onoga urbanizma i prostornog planiranja koji su svoje stručne zaključke izvodili iz znanstvenih istraživanja i prepoznavanja identitetskih obilježja prostora. Prevladao je administrativno-birokratski urbanizam kojim se zadovoljava forma, manje se unaprjeđuje prostor, rijetko se stvaraju vrsne i zadovoljavajuće vrijednosti u prostoru. Grade se zgrade, ispunjavaju se parcele i zemljišta, ali se ne misli grad, ne promišlja se prostor i ne čuva ga se na zadovoljavajući i razborit način.

Prostorne čarolije ne evociraju samo na minula vremena drukcijih urbanističkih i prostornoplanerskih motrišta. Čitajući knjigu prepoznajemo trajna načela racionalnoga i logičnoga planerskog razmišljanja, koja su bila aktualna tada, aktualna su i sada, a bit će i ubuduće. Zbog toga ova knjiga nema trenutačnu vrijednost, nego će biti literatura svima koji će željeti razumjeti prostorno planiranje. Pisana je dostupno i jasno, čita se s lakocem i zanimanjem. Premda se *Prostorne čarolije* najčešće vežu za Split i okolice, teme o kojima autor piše univerzalne su, pa se i drugi prostori i gradovi mogu u njoj prepoznati.

Iako su nastale davno, mnoge su autorove teze aktualne i danas. Urbanizam i prostorno planiranje uvijek se promišljaju dugoročno, često nisu ni shvaćeni u aktualno doba. Tako je „regionalni grad” ili „grad u regiji”, koji je Ivan Šimunović promovirao kao temu i tezu 1980-ih godina, i danas aktualan, a čini se da će biti još važniji u budućnosti. Ponegdje se već shvaća, a shvatit će se posvuda u Hrvatskoj – da ne mogu gradovi i općine živjeti i opstati samo unutar svojih granica, poput malih feuda, već da veliki grad sa svojim ruralnim okruženjem i manjim gradovima u okolnom prostornom prstenu čine funkcionalnu, prostornu, ambijentalnu, gospodarsku i društveno-zivotnu cjelinu koja može živjeti održivo i bolje nego svaka sastavnica zasebno. Još od 1980-ih godina imao je viziju Splita koji će se „preliti” u regiju pa će nastati nov oblik – sjedinjenje gradova i naselja regi-

je u jedinstvenu urbanu tvorevinu, u metropolitanski gradski prostor. U tom prozimanju grada i regije „grad postaje cvor koji se s interesom posvećuje regiji i regija to gradu uzvraća na drugi način”, tumači autor knjige. Grad kao subjekt razvija u regiji policentrizam i dekoncentrira određene aktivnosti u regiji.

Mnogo je tema u knjizi pa upravo zbog toga treba posegnuti za njom i upoznati mnoge *prostorne carolije* o kojima autor piše kao uvaženi stručnjak, planer ekonomist, s respektabilnim popisom projekata, studija, istraživanja i drugih uradaka u području prostornog planiranja, prostorne ekonomije i urbanizma. Urbanizam i prostorno planiranje ne mogu opstati bez integralnog i interdisciplinarnog pogleda. Profesor Šimunović je kao ekonomist dao velik doprinos razvoju teorije i provedbe prostornog planiranja i tako pridonio vrsnoci i unaprjeđenju interdisciplinarnosti na znanstvenom polju arhitekture i urbanizma, posebice u grani urbanizma i prostornog planiranja.

Knjiga profesora emeritusa Ivana Šimunovića *Prostorne carolije* otvara mnoge značajne i aktualne teme, poticajna je za stručnu interdisciplinarnu i transdisciplinarnu raspravu, edukativna je. Prevladavaju tri teme – identitet grada, metropolitанизacija i prostorni okvir. Zajednički nazivnik i glavni motiv koji se provlači kroz cijelu knjigu jest Split, koji autor promatra s različitih motrišta, nudeći gledista o budućem razvoju grada.

Knjiga je podijeljena u 6 poglavlja pod sljedećim naslovima: Cari prirode (uvod), Identitet grada, Metropolitанизacija – novi gradski obrazac, Makroprostorni okvir koji nas određuje, Prostorne vragolije i Neke odabrane prostorne teme.

Poglavlje o *identitetu grada* sadrži rasprave o povijesnome motrištu, suvremenim aspektima; povezanosti okoliša, grada i ljudi te osobnosti grada.

U poglavlju *Metropolitанизacija* analiziraju se cimbenici novoga vremena – urbani policentrizam, preobrazba grada tijekom povijesti, grad i regija, definicija metropolitанизacije, morfologija metropolitanskoga područja, sustav naselja, gospodarstva i funkcija. Jedno potpoglavlje posvećeno je području Splita s ovim temama: sindrom bedema, urbano sazrijevanje, strah od periferije, od palače do metropolitanskoga grada, urbani okviri područja Splita, organizacija metropolitanskoga područja, urbanistička shema metropolitanskoga grada, razlika između metropolitanskoga područja i županije.

U poglavlju *Makroprostorni okvir koji nas određuje* raspravlja se o europskim i mediteranskim prostornim okvirima, o prostornom okviru Hrvatske, o prostornom okviru hrvatskoga priobalja i njegovu razvoju.

Prostorne vragolije naslov je poglavlja gdje se osvrće na konkretne probleme i sporne ideje u prostoru splitskoga metropolitanskog područja, naglašavajući da je svaki veliki pothvat bez prisutnosti znanosti unaprijed

osuđen na propast. Izdvojene su teme brane na Peruci i prostorni plan Općine Sinj, nuklearna elektrana u Dalmaciji o kojoj se pisalo 1978. godine, bušenje nafte i plina u hrvatskom dijelu Jadrana, vanjski otoci svjetionici, izgradnja teretne luke Neum i prostor nacionalnih parkova.

Posljednje, sesto poglavlje posvećeno je sljedećim odabranim temama: metoda integralnog pristupa razvitku obalnog područja i upravljanju prirodnim resursima, obalna ekonomija kao znanstveno i političko pitanje, obalni prostor u funkciji pomorskoga gospodarstva; naselja Zagore između planinske, dolinske i obalne ekonomije; naši otoci i aktualni procesi i problemi, uloga gradova u obnovi i razvitku Hrvatske, ekološki aspekti provedbe industrijalizacije na području Dalmacije i Splita. Poglavlje i knjiga završava temom međudnosa prostora i gospodarske strukture s pogledom od globalnoga do lokalnoga.

U uvodu autor objašnjava da je knjigu nazvao *Prostorne carolije* jer je „očaran sadržajem prostora – prirodom kao vrhunskom arhitekturom ambijenta, koja odolijeva vremenima, narodima i svim dobrim i lošim scenarijima te ostaje tisućljećima poželjno mjesto življenja”. „Nasuprot tome, postoji katkad i agresivno ponašanje, kojim neki ljudi izvan svih pravila urbanističkog ponašanja upropaštavaju prirodnu ljepotu” pa autor takva ponašanja i događaje naziva *prostornim vragolijama* te ih kritički sagledava.